

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Београд, Јове Илића 165, тел. 3092-999 факс 2491-501

e-mail: fpn@fpn.bg.ac.rs www.fpn.bg.ac.rs

Универзитет у Београду
Факултет политичких наука
Наставно-научном Већу

Одлуком Наставно–научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 13. маја 2021. године именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације под насловом **„Улога историјско-политичког модела регионализације Шпаније у сузбијању сецесионизма у Каталонији и Баскији“** кандидата Рајка Петровића, у саставу: проф. др Зоран Крстић (Факултет политичких наука, Универзитет у Београду), доц. др Веран Станчетић (Факултет политичких наука, Универзитет у Београду) и др Горан Башић (научни сарадник Института друштвених наука у Београду). Комисија је прегледала и оценила наведену докторску дисертацију и на основу мишљења свих њених чланова подноси Наставно–научном већу Факултета Универзитета у Београду следећи:

РЕФЕРАТ

О УРАЂЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату

Кандидат Рајко Петровић је рођен 29. Јануара 1993. године у Лозници, Република Србија. Дипломирао је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду 2016. године (смер политикологија) са просечном оценом током студија 10/10 као најбољи студент у генерацији, чиме је стекао звање дипломирани политиколог. Мастер студије политикологије, модул Јавна управа, локална самоуправа и јавне политике, на Факултету политичких наука Универзитета у Београду уписао је 2016. године и завршио их 2017. године са просечном оценом 10/10, одбранивши завршни мастер рад под називом „Реформа

градског превоза у Београду по узору на примере добре праксе у свету (са посебним освртом на Талин)“ са оценом 10. Докторске студије политикологије на Факултету политичких наука Универзитета у Београду уписао је 2017. године.

Област научног рада и интересовања Рајка Петровић је регионализам, регионални развој и регионална политика, као и проучавање друштвених и политичких прилика у земљама шпанског говорног подручја. У датим областима написао је 17 научних чланака у домаћим категорисаним часописима, био уредник једног зборника и учествовао је на једној конференцији.

У периоду од 2015. до 2017. године кандидат Рајко Петровић је био ангажован као демонстратор-сарадник на Факултету политичких наука Универзитета у Београду на наставним предметима Политичка економија, Економски систем Србије и Теорија и пракса јавних финансија. Од 2018. године ради на Институту за европске студије у Београду у звању истраживач-приправник, а 2020. године стиче звање истраживач-сарадник.

Добитник је низа награда, признања и стипендија током студија. Повељу студента генерације политиколошког смера добио је од стране Факултета политичких наука Универзитета у Београду децембра 2016. године, а Повељу студента генерације Факултета политичких наука од стране Универзитета у Београду септембра 2017. године. Више година за редом био је добитник награде Града Лознице за најбоље студенте. Током студија био је стипендиста Фонда за младе таленте Републике Србије и Фонда „Др Милан Јелић“ Министарства науке и технологије Републике Српске. Престижни Универзитет у Гранади (Департман за савремену историју) 15. фебруара 2020. године упутио му је позив за тромесечни истраживачки боравак везан за проучавање институционалног утицаја на сецесионизам у Каталонији и Баскији који није реализован због новонастале ситуације са корона вирусом.

Кандидат Рајко Петровић учествовао је на неколико конференција и семинара везаних за његов научни и стручни рад. На конференцији Института за европске студије и Ханс Зајдел фондације под називом *Западни Балкан у годинама које долазе, кључним за опстанак и развој Европске уније* одржаној 13. децембра 2018. у Београду, на III панелу излагао је о Западном Балкану као безбедносној предстражи Европске уније. На конференцији

Института за европске студије под називом *Европски избори и будућност Европске уније* одржаној у Београду 16. маја 2019. године излагао је о европским парламентарним изборима у Шпанији и Португалу. Био је учесник Међународне летње школе латиноамеричких студија од 29.6. до 3.7.2019. године у Београду и Новом Саду у организацији Друштва хиспаниста у Београду. На семинару под називом *Разговор о књижи „Европска крајња десница (1945-2018)“* проф. др Јове Бакића одржаном на Институт за филозофију и друштвену теорију у Београду, 16. октобра 2019. године имао је излагање о шпанској крајњој десници. Учествовао је на конференцији *Положај Срба у Црној Гори након пада режима Мила Ђукановића* у организацији Института за политичко умрежавање у Београду 8. октобра 2020. године заједно са еминентним стручњацима попут проф. др Чедомира Антића, др Александра Раковића, проф. др Дејана Мирковића и др. Одржао је предавање под називом *Португал и Шпанија: успон и пад првих глобалних колонијалних империја* на Институту за европске студије у Београду 18. јануара 2021. године. Био је један од координатора пројекта Института за европске студије у Београду под називом *Суочавање Европе са њеном колонијалном прошлотићу* (јануар-мај 2021), где је био задужен за осмишљавање и организацију циклуса предавања из посматраних области (домаћи и инострани учесници) и један од уредника истоименог зборника.

Кандидат говори енглески, шпански и руски језик, а поседује и пасивно знање каталонског језика.

Објављени радови кандидата

Радови објављени у научним часописима националног значаја:

1. Рајко Петровић, „Анализа рада регулаторних тела у области регионалног развоја у Републици Србији: случај Националне агенције за регионални развој“, *Администрација и јавне политике*, Година IV, vol. 8, Број 1/2018, стр. 43–62. DOI: <https://doi.org/10.22182/ajp.812018.3> (M53)
2. Rajko Petrović, „Економски аспекти каталонског сепаратизма“, *Oditor, časopis za menadžment, finansije i pravo*, Volumen IV, Broj 2, 2018, str. 6–17. (M53)
3. Рајко Петровић, „Историјско-политички модел регионализације у Шпанији: изазови и перспективе“, *Култура полиса*, Год. XV, Број 37, 2018, стр. 55–67. (M51)

4. Rajko Petroviћ, „Еволуција баскијског сепаратизма од 1959. до 2018. године“, *Годишњак Факултета безбедности*, Факултет безбедности Универзитета у Београду, 2018, стр. 189–206. (M52)
5. Rajko Č. Petrović, „Буђење деснице у Европској унији – пут ка Новој Европи или „лажна уzbuna“?“, *Politeia*, Vol. 8, No 15, 2018, str. 103–120. DOI: 10.5937/politeia0-17709 (M52)
6. Rajko Petrović, „Nastanak i razvoj pravnog okvira regionalne politike Evropske unije u XX veku“, *Revija za evropsko pravo*, Godina XX, Broj 2–3, 2018, str. 129–140. (M53)
7. Rajko Petroviћ, „Средњовековно српско културно наслеђе у Босни и Херцеговини“, *Годишњак Факултета за културу и медије*, Бр. 10. Год. X (2018), стр. 269–288. (M53)
8. Rajko Petrović, „Političke posledice ekonomske krize u Španiji“, *Oditor, časopis za menadžment, finansije i pravo*, Volumen V, Broj 1, 2019, str. 7–18. (M51)
9. Rajko Č. Petrović, „Spoljnopolitički i ekonomski odnosi Republike Srbije i Kraljevine Španije u XXI veku“, *Međunarodna politika*, Godina LXX, br. 1173, str. 35–51. (M52)
10. Rajko Petroviћ, „Локални економски развој у постсоцијалистичким европским земљама – компаративна анализа“, *Администрација и јавне политике*, Година V, Vol. 11, Бр. 1/2019, стр. 59–82. DOI: <https://doi.org/10.22182/ajp.1112019.4> (M53)
11. Rajko Petrović, “Usages of modern technologies by islamic fundamentalists”, *Nauka i društvo*, Broj 8, 2018, str. 40–54. (M53)
12. Rajko Petroviћ, „Разумевање догматских разлика између римокатолицизма и православља у функцији међуверске толеранције“, *Religija i tolerancija*, Vol. XVII, № 32, jul – decembar, 2019, str. 205–220. (M52)
13. Rajko Petroviћ, „Избори за европски парламент 2019. у Шпанији и Португалу“, *Култура полиса*, Год. XVI (2019), стр. 117–133. (M51)
14. Rajko Petroviћ, „Еволуција каталонског сецесионизма у постфранкистичкој Шпанији“, *Култура полиса*, Бр. 41, Година XVII, стр. 105–124. (M51)
15. Rajko Petrović, „Špansko ekonomsko čudo od 1959. do 1973. godine“, *Oditor – časopis za Menadžment, finansije i pravo*, Vol. 6, Br. 1, 2020, str. 66–78. (M51)
16. Rajko Petrović, “Politika ravnomernog regionalnog razvoja Republike Srbije od 2000. do 2018. godine”, *Megatrend revija*, Vol. 17, No. 1 (2020), str. 45–62. (M52)
17. Rajko Petroviћ, „Сарадња полиција Републике Србије и Краљевине Шпаније у борби против међународног организованог криминала и тероризма“, *Безбедносни форум*, Година V, Број 1, 2020, стр. 129–141. (M54)
18. Rajko Petrović, „Političke promene u Latinskoj Americi u 2019. godini“, *Međunarodna politika*, God. LXXI, br. 1178, april-jun 2020, str. 18–33. (M52)

19. Sanja Ivić and Rajko Petrović, “The Rethoric of Othering in a Time of Pandemic: Labeling Covid-19 as a "Foreign Virus" in Public Discourse”, *Kultura polisa*, Br. 43, Godina XVII, str. 421–433. (M51)

20. Рајко Петровић, „Еврорегиони – будућност Европске уније?“, *Администрација и јавне политике*, Год. VI, Бр. 2/2020, стр. 5–15. DOI: <https://doi.org/10.22182/ajp.1422020.1> (M53)

Радови у зборницима:

1. Душан Илић и Рајко Петровић, „Спољнополитички односи између Србије и Румуније у контексту глобалних политичких промена“ у Слободан Јанковић и Марина Костић (ур.): *Балкан у доба глобалног преуређивања*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, стр. 123–142. (M45)

2. Рајко Петровић, „Португал и Шпанија: случај првих светских колонијалних империја“ у Данило Бабић, Рајко Петровић и Јелена Вићентић (ур.): *Суочавање Европе са њеном колонијалном прошлошћу*, Београд: Институт за европске студије, 2021, стр. 17–38. (M45)

Књиге и зборници:

1. Рајко Петровић, *Политичке идеологије у Латинској Америци*, Београд: Поредак, Институт за европске студије и Друштво хиспаниста, 2020. ISBN - 978-86-81758-00-7

2. Данило Бабић, Рајко Петровић и Јелена Вићентић (ур.): *Суочавање Европе са њеном колонијалном прошлошћу*, Београд: Институт за европске студије, 2021. ISBN - 978-86-82057-79-6

Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација „Улога историјско-политичког модела регионализације Шпаније у сузбијању сецесионизма у Каталонији и Баскији“ кандидата Рајка Петровића технички је уподобљена са Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду од 2019. године. Писана је фонтом *Times New Roman*, са проредом 1 и маргинама 20мм. Дисертација уподобљена на такав начин има 245 страна, од којих је 216 страна основног текста, док остатак чине списак библиографских јединица, биографија кандидата и неопходне изјаве. Списак коришћених научних извора обухвата 491 јединицу, од којих је монографија, научних чланака и осталих публикација 280, релевантних докумената 167 и интернет извора 44.

Дисертација се састоји од осам поглавља (Увод; Теоријски оквир истраживања; Историјско-политички модел регионализације у Шпанији; Сецесионизам у Каталонији; Сецесионизам у Баскији; Улога историјско-политичког модела регионализације у сузбијању каталонског и баскијског сецесионизма; Будућност односа између Шпаније, Каталоније и Баскије и Закључна разматрања). Поглавља чине смислену и кохерентну целину, обрађујући различите аспекте који се тичу предмета истраживања. У сваком од њих кандидат је користио обилату литературу на адекватан начин, ослањајући се на превасходно шпанске изворе (монографије, докторске дисертације, научне чланке, студије, релевантне медијске куће), где је посебно значајна употреба шпанских државних и регионалних правних аката (устава, закона и статута). Сходно томе, Комисија може да закључи да је и по форми и по суштини докторска дисертација у складу са научним методолошким стандардима и захтевима.

Предмет и циљ дисертације

Предмет ове дисертације јесте истраживање улоге регионализације Шпаније као облика историјско-политичке децентрализације у сузбијању сецесионистичких тенденција на простору Шпаније – конкретно у њена два региона: Каталонији и Баскији. Кандидат је, анализирајући Устав Шпаније и статуте Каталоније и Баскије, те целокупни модел регионалне државе у Шпанији имплементиран у пракси од 1978. до 2018. године настојао да докаже да је специфични модел регионалне државе у Шпанији, који је он назвао историјско-политички, имао важну улогу у сузбијању сецесионизма у оба региона, те да између ових феномена постоји узрочно-последична веза. Истраживање је констатовало, у случају Каталоније да је дати модел најпре задовољио потребе тамошњих грађана, али је након неуспеха у процесу статутарних реформи 2006. године дошло до значајног пораста број грађана који су незадовољни постојећим степеном аутономије и који једино решење виде у независности Каталоније. У случају Баскије, историјско-политичким моделом је овом региону дат завидан степен политичке, фискалне и економске аутономије, па је последично у овом региону дошло до значајног пада броја просецесионистичких снага, али и до преображаја баскијског сецесионизма из насилног, пре свега терористичког, у ненасиљан облик. Кандидат је потврдио и да, иако је регионализација са собом донела загарантованост регионалног идентитетског, културног и језичког плурализма, баскијски и каталонски

национализам нису искорењени, већ и даље представљају битне политичке чиниоце. Закључно, потврдио је недвосмислен став Европске уније, чија је Шпанија чланица, о посматраним феноменима на својој територији, а то је да она у институционалном и политичком смислу уопште стимулише регионализацију разних облика, а дестимулише сецесионистичке тенденције. Комисија се слаже да је посматрани предмет истраживања анализиран на научно утемељен начин и да су резултати истраживања на одговарајући начин одговорили на почетно постављена питања. Кандидат је утврдио да је заиста могуће пронаћи узрочно-последичне везе између примене историјско-политичког модела регионализације и сузбијања сецесионизма у Каталонији и Баскији.

Постављени циљеви истраживања били су вишеструки. Општи научни циљ истраживања било је објашњење узрочно-последичне везе између примене историјско-политичког модела регионализације у Каталонији и Баскији и степена сецесионистичких тенденција у истим. Посебни научни циљ истраживања представљало је настојање да се пружи предвиђања и предлози даљег усавршавања овог модела у контексту динамичних политичких и економских односа између централне власти у Мадриду и Баскије и Каталоније, али и Европске уније, како би они резултирали вишестраним задовољством. Друштвени циљеви истраживања имали су за циљ могућу примену резултата истраживања за решавање проблема у Каталонији и Баскији насталих услед сецесионистичких тенденција различитих интензитета у њима, као и у могућности усавршавања историјско-политичког модела регионализације као препоручљивог решења за сличне проблеме у другим сложеним државама. Кандидат је успешно одговорио на постављени општи научни циљ истраживања јер је уз употребу релевантних извора и методолошког апарата утврдио и објаснио узрочно-последичну везу између историјско-политичког модела регионализације Шпаније и сузбијања сецесионизма у њеним регионима Каталонији и Баскији. Такође је остварен и посебан научни циљ истраживања, јер кандидат даје предлоге како исправити мањкавости поменутог модела и учинити његову примену ефикаснијом и сврсисходнијом. Постављени друштвени циљ истраживања је релевантан с обзиром на то да је употребна вредност истраживања велика, јер постоји низ других демократских земаља које покушавају да се институционалним путем изборе против различитих облика сецесионизма на својим територијама. Коначно, значај овог истраживања није само у указивању на потребу јачања регионалних политичких, економских и културних институција власти као одговарајућег

одговора на различите врсте сецесионистичких изазова у Шпанији, односно Каталонији и Баскији, већ управо и у другим државама, а посебно оним сложеним демократским друштвима која су део Европске уније.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Истраживање је базирано на једној општој, четири посебне и осам појединачних хипотеза. Све наведене хипотезе су методолошки усклађене и устројене, те на одговарајући начин проистичу једна из друге, чинећи тако темељан алат за спровођење квалитетног истраживања. Овде ћемо поновити поменуте хипотезе на начин на који су оне изнете у уводном делу докторске дисертације.

Општа хипотеза: Историјско-политички модел регионализације Шпаније је у периоду између 1978. и 2018. године имао важну улогу у сузбијању како каталонског, тако и баскијског сецесионизма.

Резултати истраживања показали су директну узрочно-последичну везу између преображаја Шпаније из унитарне и централизоване у регионалну децентрализовану државу и сузбијања сецесионизма у Каталонији и Баскији. Чињенице говоре да је Шпанија током претходних 40 година сачувала јединство и државе и нације и да ни у Каталонији ни у Баскији не постоји надполовична већина која подржава сецесију. Нема сумње да су томе допринели и други фактори (недостатак подршке међународне заједнице за признање независности ова два региона, предоминантне позиције званичног Мадрида у односу на регионе или недостатка њихових ресурса за сецесију), али исто тако не могу се одбацити и игнорисати аргументи који говоре у прилог томе да је нови облик државног уређења имао значајан утицај на слабљење центрифугалних сила у Каталонији и Баскији.

1.1. Прва посебна хипотеза: Историјско-политички модел регионализације је у случају Каталоније краткорочно задовољио потребе каталонског друштва, али је у годинама након транзиције довео до наглог пораста сецесионизма у истом.

1.1.1. Прва појединачна хипотеза: Од 2005. до 2018. године константно преко 50% грађана Каталоније је незадовољно постојећим степеном аутономије.

1.1.2. Друга појединачна хипотеза: Одлука Уставног суда Шпаније из 2010. године о брисању кључних чланова Статута о аутономији Каталоније из 2006. године директно је утицала на нагли пораст броја присталица независности Каталоније.

Кандидат је доказао да број присталица сецесије Каталоније до 2000. године није прелазило 20% њеног становништва, али и да се од 2005. године до данас тај број постепено увећавао у складу са порастом жеље за већом аутономијом Каталоније и недостатком адекватне реакције званичног Мадрида. Тако је кандидат доказао да је број присталица независности растао од 12,9% (2005) до 47,2% (2018). У том смислу валидна је и његова прва појединачна хипотеза која гласи „Од 2005. до 2018. године константно преко 50% грађана Каталоније је незадовољно постојећим степеном аутономије“. Исправност горе наведене друге појединачне хипотезе се јасно види из податка да је 2010. године 25,2% грађана Каталоније било за независност, а да је већ 2011. године тај број достигао 45,4%.

1.2. Друга посебна хипотеза: Историјско-политички модел регионализације је у случају Баскије допринео како опадању сецесионизма, тако и његовој промени од насилног (терористичког) ка ненасилном облику.

1.2.1. Прва појединачна хипотеза: У последњих десет година надполовична већина грађана Баскије је делимично или потпуно задовољно постојећим степеном аутономије њиховог региона.

1.2.2. Друга појединачна хипотеза: У последњих десет година занемарљив проценат грађана Баскије подржава тероризам као начин борбе за независност овог региона.

Кандидат указује да на референдум о Статуту о аутономији Баскије из 1979. године није изашло више од половине грађана Баскије као резултат просецесионистичке кампање баскијских националистичких партија и друштвених покрета, али да временом број грађана Баскије који су за независност овог региона достиже историјски минимум 2008. године од 30% и на њему се у просеку задржао током наредних десетак година (29% 2018. године). То доказују и две горе наведене појединачне хипотезе. Прва, која гласи „У последњих десет година надполовична већина грађана Баскије је делимично или потпуно задовољна постојећим степеном аутономије њиховог региона“ (кандидат доказује да је број оних који су делимично или потпуно задовољни аутономијом Баскије достигао 2008. године чак 75%

и на том нивоу се у просеку одржао све до посматране 2018. године, те да број грађана Баскије који су незадовољни степеном аутономије у последњих десетак година не прелази 25%). Друга, која гласи „У последњих десет година занемарљив проценат грађана Баскије подржава тероризам као начин борбе за независност овог региона“ (кандидат указује на емпиријске податке добијени истраживањима који то потврђују, јер од 2008. до 2018. године број грађана Баскије који подржавају начин борбе ЕТА-е не прелази 1%, док се број оних који су против ЕТА-е креће у просеку око 75%).

1.3. Трећа посебна хипотеза: Према је регионализација у Шпанији у функцији афирмације регионалног плурализма кроз давање високог степена регионалне аутономије, национализам и даље остаје битан политички чинилац у Каталонији и Баскији.

1.3.1. Прва појединачна хипотеза: Готово половина грађана Каталоније се залаже за сецесију исте од Шпаније, што производи снажну поларизацију у каталонском друштву и захтева проналашење конструктивног и компромисног решења за помирење „две Каталоније“.

1.3.2. Друга појединачна хипотеза: Око 1/3 грађана Баскије залаже се за независност овог региона, што се рефлектује на динамику односа између Владе Баскије и Владе Шпаније. Кандидат делимично или потпуно потврђују трећу хипотезу кроз доказивање горе наведене две појединачне хипотезе. Прве, која гласи „Готово половина грађана Каталоније се залаже за сецесију исте од Шпаније, што производи снажну поларизацију у каталонском друштву и захтева проналашење конструктивног и компромисног решења за помирење „две Каталоније““ и коју потврђује потпуно (истраживање кандидата је показало да од 2011. до 2018. године број грађана Каталоније који подржавају њену независност не пада испод 40%, где последњи резултати истраживања за 2018. годину говоре да сецесију подржава 47,2% грађана). Друге, која гласи „Око 1/3 грађана Баскије залаже се за независност овог региона, што се рефлектује на динамику односа између Владе Баскије и Владе Шпаније“ и коју потврђује делимично (кандидат доказује да просек оних који у последњих десетак година подржавају независност Баскије износи 30,8% (уз тенденцију даљег пада), што је мање од полазно претпостављене 1/3, али је приближно том броју).

1.4. Четврта посебна хипотеза: Европска унија подстиче развој регионалних институционалних капацитета у сврху јачања евроинтеграционих процеса.

1.4.1. Прва појединачна хипотеза: Регионална политика у последњих неколико деценија заузима све значајније место међу стратешким циљевима Европске уније.

1.4.2. Друга појединачна хипотеза: Европска унија се противи сецесионизмима на својој територији, сматрајући их инкомпатибилним са њеним темељним принципима и вредностима.

Ову посебну хипотезу потврђују две појединачне хипотезе изведене из ње које је кандидат доказао. Прва, која гласи „Регионална политика у последњих неколико деценија заузима све значајније место међу стратешким циљевима Европске уније“ и коју је кандидат у потпуности потврдио (резултати истраживања говоре да од Римског уговора, преко Јединственог европског акта до Мастрихтског уговора регионална политика и регионални развој постају важни приоритети ЕУ, као и то што је током протеклих деценија основан читав низ институција, фондова и сл. у овој области, попут Европског социјалног фонда, Европског фонда за регионални развој, Кохезионог фонда, Комитета региона и еврорегиона). Друга, која гласи „Европска унија се противи сецесионизмима на својој територији, сматрајући их инкомпатибилним са њеним темељним принципима и вредностима“ и коју је кандидат у потпуности потврдио (кандидат јасно образлаже ставове лидера Европске уније и њених институција који говоре у прилог томе да је сецесионизам на било ком делу Уније неприхватљив, како због тога што је супротан темељним принципима на којима Унија почива, тако и због тога што би изазвао „домино ефекат“ у другим чланицама са сличним проблемима.

Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације

Докторску дисертацију, поред увода и закључних разматрања, чине шест поглавља: Теоријски оквир истраживања; Историјско-политички модел регионализације у Шпанији; Сецесионизам у Каталонији; Сецесионизам у Баскији; Улога историјско-политичког модела регионализације у сузбијању каталонског и баскијског сецесионизма; Будућност односа између Шпаније, Каталоније и Баскије. Докторску дисертација чине логички и тематски добро устројене и избалансиране целине. На основу такве структуре кандидат је јасно

представио истраживачки процес и резултате до којих је дошао. Истовремено, оваква структура омогућила је читаоцу боље разумевање изложене материје. Структура прати хипотетички оквир јер су њене целине посложене и подељене на начин да су у функцији доказивања хипотеза.

У уводном делу рада кандидат је изложио методолошке поставке у истраживањима у следећим поднасловима: Проблем истраживања, Предмет истраживања (у оквиру њега теоријско одређење предмета истраживања и операционо одређење предмета истраживања, а у оквиру операционог одређења предмета истраживања: чиниоци садржаја предмета истраживања, временско одређење предмета истраживања, просторно одређење предмета истраживања и дисциплинарно одређење предмета истраживања), Циљеви истраживања, Хипотетички оквир истраживања, Опис садржаја, Методолошки приступ и Научна и друштвена оправданост истраживања. Ово поглавље је проистекло из одобреног текста пријаве докторске дисертације и имало је за сврху да буде смерница током истраживања.

Прво поглавље дисертације под називом „Теоријски оквир истраживања“ састоји се из следећих потпоглавља: Теорија о регионализацији, Теорије национализма и Теорије сецесије. Сва потпоглавља су подељена на мање целине зарад бољег разумевања материје. Ово поглавље, дакле, даје увид у три важна теоријска приступа којима се кандидат користио у свом истраживању, са циљем да објасни најзначајније феномене којих се оно тиче – регионализацију као процес (уз њу и регионалну државу, регионализам и регион, национализам (с обзиром да су каталонски и баскијски национализми покретачи тамошњих сецесионистичких покрета, а шпански (кастиљански) национализам одговор (или узрок) истим, сецесију и теорију корективног права са циљем разумевања могућности за решавање међуетничких и других облика конфликта који почивају на неким колективним разликама.

Друго поглавље дисертације под називом „Историјско-политички модел регионализације у Шпанији“ састоји се из следећих потпоглавља: Шпанија: историјско-политички осврт, Постфранкизам и Шпанија након Устава из 1978. године и Регионализација Шпаније. Сва потпоглавља су разрађена кроз већи број мањих целина које су у логичном следу и које читаоцу приближавају материју на адекватан начин. Кандидат је у овом поглављу дао прегледан и детаљан опис развоја Шпаније као државе и њених институција од настанка до савременог доба, комплетан и темељан преглед настанка и развоја шпанског модела

регионалне државе, као и процес транзиције који је та земља прошла након пада диктатуре и изградњу њених демократских капацитета. Поред тога, кандидат је објаснио како у пракси функционише тај модел образлажући степен аутономије који ужива свака од шпанских аутономних заједница, изузев Каталоније и Баскије које касније детаљније обрађује. На тај начин кандидат је показао да у теоријском смислу поседује адекватно знање о посматраним феноменима и представио читаоцима релевантне податке о савременој Шпанији који се преваходно заснивају на изворној литератури.

Треће поглавље под називом „Сецесионизам у Каталонији“ састоји се од следећих потпоглавља, од којих је свако подељено на више целина које су у логичком следу: Каталонија: историјско-политички осврт и Каталонски сецесионизам. Кандидат најпре објашњава еволуцију каталонског националног покрета и каталонског сецесионизма кроз историју, објашњавајући поводе и узроке за низ неуспешних покушаја за стварање независне каталонске државе. Потом кандидат фокус усмерава на период 21. века и рађање савременог каталонског сецесионизма који је добио институционалну потпору у виду Владе Каталоније која је постала опредељена за такав политички пројекат, објашњавајући узроке и последице таквог понашања и напету динамику односа између званичног Мадрида и Барселоне. Закључно, кандидат детаљно испитује последњи покушај проглашења тзв. Републике Каталоније 2017. године кроз неуставни референдум и последице које је исти оставио не само у шпанском, већ и европском и светском политичком животу, уз истраживање саме природе каталонског сецесионизма који кандидат описује као демократски, републикански и ненасиљан. Тиме је кандидат показао да влада историјским и савременим друштвеним и политичким приликама у Каталонији, као и да је дубинским истраживањем проникао у особености каталонског сецесионизма као посматраног феномена, дајући читаоцу важне и релевантним изворима поткрепљене податке.

Четврто поглавље под називом „Сецесионизам у Баскији“ састоји се од следећих потпоглавља: Баскија: историјско-политички осврт и Баскијски сецесионизам. Оба се састоје од мањих целина кроз које су историјским и логичким следом образложени најпре историјски развој Баскије и њених политичких и друштвених институција, затим рађање баскијског етнолингвистичког национализма крајем 19. века, а потом и конкретне историјске епизоде борбе Баска за стварање независне државе. Посебан акценат кандидат је

ставио на проучавање баскијског тероризма оличеног кроз деловање покрета ЕТА. Детаљно истражујући узроке и последице пада броја грађана који подржавају независност Баскије, као и оних који подржавају деловање ЕТА, кандидат доказује плодотворно дејство примене историјско-политичког модела регионализације Шпаније на примеру овог региона констатујући, такође, да је он допринео и трансформацији природе самог баскијског сецесионизма – од насилног, односно терористичког и недемократског, ка инклузивном, демократском и мирољубивом. У том смислу, кандидат је показао да разуме историју и политичке прилике у датом региону, као и читаву сложеност механизма унутрашњих противуречности политичких и друштвених актера, као и политичких идеја у њој.

Пето поглавље носи назив „Улога историјско-политичког модела регионализације у сузбијању каталонског и баскијског сецесионизма“ и састоји се од следећих потпоглавља: Институционални капацитети историјско-политичког модела регионализације за сузбијање сецесионизма, Сузбијање сецесионизма у Каталонији и Сузбијање сецесионизма у Баскији, где свако од њих има низ различитих, али смислених и логички повезаних целина. У овом, за истраживање најважнијем поглављу, аутор прави синтезу темељних резултата његовог истраживања. Он најпре образлаже механизме путем којих се регионални модел државе у Шпанији бори против сецесионизма – давање широке политичке аутономије, финансијске и економске аутономије, кроз механизме афирмације регионалног плурализма и низ уставних и других инструмената за очување јединства државе. Затим испитује како се у Каталонији и Баскији примена тих механизма одразила на сецесионистичке покрете и сентименте. Мноштво табела и графикона у којима кандидат, кроз прикупљене податке, доказује своје полазне хипотезе сведочи о марљивом и темељном приступу истраживању чији закључци су и визуелно јасни и прегледни. Тиме је кандидат доказао да истраживања јавног мњења, као и политички процеси у Каталонији и Баскији, сведоче о значајном утицају регионализације на њих, али и да национализам и сецесионизам никако нису остали ирелевантни политички фактори већ, сасвим супротно, да на њих треба рачунати и у будуће.

Шесто поглавље названо „Будућност односа између Шпаније, Каталоније и Баскије“ има следећа потпоглавља: Шпанија на прагу уставних реформи?, Федерализација као трајно решење?, Јачање капацитета шпанске регионалне државе као одговор на сецесионистичке захтеве и Улога и значај Европске уније у односима између Шпаније, Каталоније и Баскије.

Кроз различите целине у сваком од поменутих потпоглавља кандидат је обрадио неколико ствари – тему потенцијалних уставних реформи у Шпанији као одговора на акутну политичку кризу у Каталонији и хроничну у Баскији; предлоге реформи историјско-политичког модела попут рационализације трошкова система аутономних заједница, давања веће финансијске и фискалне самосталности Каталонији; реформу Сената на начин да постане представничко тело региона и сл.; испитивања бенефити и трошкова могућности претварања Шпаније у федералну државу; спровео је емпиријско истраживање о ефектима које је регионализација произвела на територији целе Шпаније, те степена прихваћености исте од стране грађана. Закључно, кандидат је испитао какав је поглед Европске уније на феномене регионализације и сецесионизма. Дајући јасне и недвосмислене аргументе кандидат поткрепљује тезу да у случају Каталоније и Баскије европске институције и релевантни европски лидери дају чврсту подршку дијалогу и очувању територијалног интегритета и суверенитета Шпаније. Тиме је кандидат показао не само да влада предметом истраживања ове дисертације, већ и да разуме шире импликације истраживања опредељујући се да своје истраживање у том правцу настави након завршетка овог истраживања.

У закључним разматрањима кандидат концизно и структурисано сажима резултате спроведеног истраживања. У њему, поред тога што прави ретроспективу реченог у дисертацији, кандидат јасно показује да је доказао своје полазне хипотезе, поткрепљујући их и указујући читаоцу на то да је истраживање научно ваљано, али и остављајући простор за нека нова питања која се кроз дато истраживање и његове закључке намећу, а тиме и за наставак истраживања у овој или сродним областима.

Методe које су примењене у истраживању

Кандидат Рајко Петровић је у истраживању користио научне методе које је навео у пријави своје докторске дисертације. Те научне методе су: метода студије случаја, компаративна метода, историјска метода и метода моделовања. Кандидат цело истраживање представља као студију случаја Шпаније, где испитује степен прихваћености историјско-политичког модела регионализације од стране њених грађана, као и његове политичке, друштвене и економске ефекте кроз употребу различитих мерних инструмената Европске уније (попут индекса регионалне конкурентности, индекса регионалног људског развоја, индекса

социјалног развоја итд.). Студија случаја је имала за циљ испитивање корелације која постоји између степена прихваћености регионализације и степена интензитета сецесионизма у Баскији и Каталонији. Компаративну методу кандидат је искористио за утврђивање сличности између каталонске и баскијске регионалне аутономије, као и између сецесионистизама у њима. Историјску методу употребио је за разумевање транзиције кроз коју је Шпанија прошла након пада франкизма, те за разумевање историјског контекста у коме су се ти процеси одвијали. Методу моделовања кандидат је искористио за стварање модела вештачког друштвеног система, где у форми предиктивног модела посматра потенцијалне користи и штете реформисаног историјско-политичког модела регионализације. Употребом ове методе кандидат даје прогнозу на који начин би се његови предлози решења за сецесионизам у Каталонији и Баскији одразили на тамошње сецесионистичке процесе, а да добијени резултати буду што веродостојнија представа оних који би се заиста могли очекивати у практичном животу.

У циљу прикупљања података кандидат је користио следеће методе прикупљања података: анализу садржаја докумената, методу евидентирања и методу прикупљања секундарних података. Анализу садржаја докумената кандидат је користио приликом испитивања садржине Устава Краљевине Шпаније из 1978. године, Статута о аутономији Каталоније (из 1979. и 2006. године) и Статута о аутономији Баскије из 1979. године. Методу евидентирања користио је на примеру праћења квантитативних промена различитих параметара у одређеним временским секвенцама, као што је то урадио у случају подршке грађана Баскије и Каталоније идеји независности њихових региона, односа грађана према тероризму као средству за остваривање политичких циљева и сл. Методу прикупљања секундарних података кандидат је употребио двојачко – за сакупљање постојећих статистичких података, као и за анализу и тумачење истих. Кандидат је у истраживању користио примарне и секундарне изворе. Најзначајнији примарни извори били су Устав Шпаније (1978), Статут Баскије (1979), Статут Каталоније (1979, 2006), одлуке Уставног суда Шпаније, као и низ различитих каталонских и баскијских закона. Секундарни извори, поред стручне литературе, били су му и новински чланци, телевизијске и радио вести и др. Комисија је става да је кандидат успешно постигао постављене циљеве, у чему су му допринели наведени научни методи. Уз помоћ њих кандидат је кроз истраживачки процес остварио

одређене научне резултате и доприносе о којима ћемо рећи нешто више у делу извештаја који следи.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Комисија је мишљења да је кандидат Рајко Петровић адекватним истраживачким поступком и у складу са академским стандардима успео да оствари научни резултат, те да свој допринос академској заједници и постојећем научном фонду. Ова докторска дисертација представља самосталан и оригиналан рад кандидата Рајка Петровића. Кандидат је овој својеврсној студији случаја приступио теоријски темељно, аргументовано, истраживачки дубински и мултидисциплинарно. Успео је да расветли читав низ сложених феномена и сагледа их из различитих углова, а самим тим и унапреди њихово сазнање и разумевање. Систематичност истраживања огледа се у праћењу полазно постављених хипотеза и употреби адекватног методолошког апарата, као и у обимној литератури, преваходно на шпанском и енглеском језику, која је релевантна и путем које кандидат поткрепљује своје тврдње.

Резултати истраживања проистичу из постојећег фонда знања, али га истовремено и додатно оснажују и допуњују. У том смислу, ово научно истраживање је кохерентно, у складу са постојећим истраживањима из дате области, истовремено их превазилазећи. Укупни научни допринос ове дисертације чини обогаћивање научног фонда у више области: регионализације, регионалне државе, сецесионизма, национализма, унутарполитичких односа у Шпанији и односа унутар Европске уније. Посебну вредност истраживања чини то што се кандидат у овом истраживачком подухвату определио да анализира актуелне и сложене феномене попут каталонског и баскијског сецесионизма који су различити по природи и динамици, те да их као такве посматра у односу на релативно фиксан феномен какав је историјско-политички модел регионализације. У том смислу кандидат иде корак даље, не задовољавајући се дијагностиковањем постојећег стања у два посматрана региона и Шпанији уопште, већ трагајући за бољим решењима за политичке проблеме који по својој тежини и значају превазилазе не само шпанске, већ и европске оквире. Допринос истраживања је објективан и јасан – аутор домаћој јавности даје широко и прегледно објашњење историјских и политичких прилика у Шпанији, посебно се фокусирајући на

Каталонију и Баскију; обogaћује теорију регионализације детаљном елаборацијом шпанског модела исте који је назвао историјско-политичким моделом и који као такав може заузети место у постојећој теорији о регионализацији, даје допринос теорији сецесије објашњавајући паралелне и дијаметрално супротне трансформације сецесионистичких покрета на идентичном поднебљу у складу са акумулираним искуством у пракси, указује на дијаметрално супротне поставке на којима почивају регионализација и сецесионизам на европском тлу које су, као такве, некомплементарне, те у испитивању ефеката регионализације на простору целе Шпаније уз употребу релевантних мерних инструмената Европске уније. Употребна вредност истраживања посебно је важна за земље попут наше, које се и саме суочавају са сличним проблемима као и Шпанија, те које покушавају да на демократски и инклузиван начин реше етнотериторијалне спорове.

Закључак

У претходним деловима извештаја Комисија је истакла да је кандидат Рајко Петровић успешно спровео научно истраживање постављеног предмета истраживања. Кандидат је то учинио у складу са одобреном пријавом докторске дисертације, испитујући утврђене хипотезе преко истраживачких метода које смо навели. Сходно томе, овај поступак био је у функцији остваривања почетно изнетих научних циљева, те у функцији остваривања значајних научних резултата и доприноса. Докторска дисертација је урађена у складу са усвојеним пројектом и одобрењем Наставно–научног већа Факултета политичких наука. У оквиру ње кандидат Рајко Петровић је систематизовао и верификовао постојећа научна сазнања о предмету истраживања, чиме је она постала заокружена и логичка целина која поседује све неопходне елементе код овакве врсте научних радова. Докторска дисертација кандидата представља темељну и систематизовану анализу историјско-политичког модела регионализације Шпаније, историјског развоја, узрока, актера и последица каталонског и баскијског сецесионизма, те динамичне корелације која постоји између посматраних феномена. Сходно томе, дисертација представља теоријски допринос политичким наукама, науци о безбедности, али и друштвеним наукама уопште. Када је реч о стилу писања, дисертација је написана стручним, али једноставним и разумљивим језиком и стилем. Озбиљним, темељним и посвећеним приступом кандидат је путем научног истраживања изнедрио релевантне резултате који представљају важан допринос разумевању посматраног

предмета истраживања. Користећи адекватне методе кандидат је дошао до научно заснованих и проверљивих резултата, док научни библиографски фонд који је кандидат користио, и у квантитативном и у квалитативном смислу, говори у прилог томе да поседује завидно познавање материје везане за предмет истраживања.

У складу са наведеним, Комисија је сагласна да докторска дисертација, „*Улога историјско-политичког модела регионализације Шпаније у сузбијању сецесионизма у Каталонији и Баскији*“ кандидата Рајка Петровића представља оригиналан и самосталан научноистраживачки рад, те да су се стекли услови за њену одбрану. Сходно томе, Комисија предлаже Наставно–научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да усвоји Извештај, да формира комисију за одбрану у истом саставу и да одобри јавну одбрану докторске дисертације.

У Београду, 1. јун 2021. године

КОМИСИЈА

проф. др Зоран Крстић, председник
(Факултет политичких наука, Универзитет у Београду)

доц. др Веран Станчетић, члан
(Факултет политичких наука, Универзитет у Београду)

др Горан Башић, члан
(Институт друштвених наука, Београд)